

SCHUMPETER JOSEPH ALOIS

Abstrakt:

Joseph Alois Schumpeter je mnohými ekonomy charakterizován jako nejvýznamnější ekonom své doby. Žil v letech 1883 – 1950. Svůj život prožil z části v Evropě (v Rakousku) a z části ve Spojených státech amerických. Jeho vědomosti se ale neomezují pouze na ekonomii. V jeho myšlení se objevovaly prvky ekonomické historie, ekonomické teorie, dějiny ekonomických doktrín, sociologie, psychologie i práva. V oblasti společenských a humanitních věd patří J. A. Schumpeter mezi nejvlivnější autory dvacátého století. Jeho myšlení i práce zásadně ovlivnily další vývoj poznávání souvztažností ekonomie, politiky i společnosti jako celku. Byl současníkem, pro studenty ekonomie velice známého ekonomu, Johna Maynarda Keynese. Mnozí tvrdí, že se mu svoji osobností a přínosem do ekonomie vyrovnal. Přesto je jeho osobnost velice rozporuplná. Ač je považován za velikána své doby, není dnes nijak zvlášť uznáván. V učebnicích ekonomie je zmiňován spíše jen pod čarou a v poznámkách. Studenti jej téměř neznají a to si podle mého názoru nezaslouží.

Klíčová slova:

Inovace, podnikatel – inovátor, podnikatelský zisk, tvořivá destrukce, kapitalismus, hospodářské cykly, ekonomický vývoj

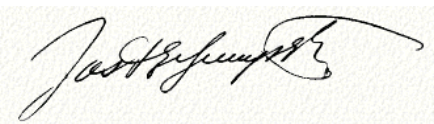
Key words:

Innovation, innovator, innovator's profit, creative destruction, capitalism, business cycle, economic development

Names:

Bergson A., Böhm-Bawerk E., Heilbroner R., Keynes J.M., Marschall A., Marx K., Menger C., Metzler L. A., Mises L., Kondratěv N. D., Ricardo D., Samuelson P. A., Smith A., Tobin J., Turgot A.R.J., Walras L., Wieser F.

Život J. A. Schumpetera

Joseph Alois Schumpeter se narodil 8. února roku 1883 v srdci Českomoravské vrchoviny. Rodištěm mu byl měšťanský dům na Rooseweltově ulici v Třešti (20 km od Jihlavy). Pocházel z rodiny moravského podnikatele a vlastníka textilní továrny. Na českém území ale nepobýval příliš dlouho. Strávil zde jen první čtyři roky svého života. Po smrti otce v roce 1887 se začal s matkou stěhovat, ačkoliv stále zůstával na území tehdejšího Rakouska-Uherska. Nejprve odešel s matkou do Jihlavy (matčina rodného města), poté do Grazu a po skončení 4. třídy obecné školy do Vídně. Ve svých deseti letech začal navštěvovat známé vídeňské gymnázium Theresianum, kde v roce 1901 složil závěrečné zkoušky. Vždy byl pilným žákem, kterého jeho učitelé velice chválili. Na univerzitě ve Vídni začal studovat právnícké a politické vědy. Zde studoval pod vedením slavného rakouského teoretika Eugena von Böhm-Bawerka. Mezi jeho učitele patřili ale i jiní velikáni rakouské ekonomie jako například Carl Menger nebo Friedrich von Wieser. 16. února 1906 promoval na doktora

práv a získal titul PhD. Rok poté se oženil. Za celý život vystřídal celkem tři manželky. Od roku 1907 pobýval dva roky v Egyptě, kde pracoval jako právník pro italskou společnost sídlící v Káhiře. V roce 1909 byl jmenován docentem politické ekonomie na univerzitě v Czernowitzi (Černovice - dnešní Ukrajina). Stal se docentem ekonomie v Bukovině (dnešní Rumunsko).

Pracoval na mnoha světových univerzitách. Od roku 1911 působil na univerzitě v Grazu, kde zůstal i po dobu první světové války. Dále lze uvést jeho činnost na univerzitě v Czernowitzi, hostoval také na Columbia University v New Yorku v USA. Dne 15. března roku 1919 se stal prvním ministrem financí nově vytvořené Rakouské republiky. Tuto funkci však zastával pouze krátce, konkrétně v letech 1919 - 1920. Jedním z důvodů pro jeho odvolání byla hyperinflace postihující celou rakouskou ekonomiku. Následně působil i jako prezident menší soukromé rakouské banky s názvem Biederman Bank. Tato banka ale v roce 1924 zkrachovala a spolu s ní se ocitl v bankrotu i Schumpeter. Své dluhy byl schopen zaplatit až v roce 1935. Kvůli tomuto neúspěchu opustil bankovní sektor a začal se plně věnovat své akademické kariéře. V letech 1925 až 1932 přednášel na německé univerzitě v Bonnu. Roku 1932 ale opouští Evropu. Obavy z nástupu nacismu a Hitlera v Německu byly silnější než jeho nacionální cítění a proto z Rakouska odchází. Usídlil se na Harvardské univerzitě v USA. Vyučoval zde až do své smrti. Mezi jeho žáky patřili například P. A. Samuelson, J. Tobin, R. Heilbroner, A. Bergson, L. Metzler a další. Toto období jeho života bývá charakterizováno těžkou prací, ale svými kolegy nebyl příliš doceněn. Jeho názory se nedotýkaly tehdy módního keynesiánství a byly proto považovány za staromódní. Ve třicátých letech pobýval krátkou dobu i v Japonsku, kde se zasloužil o prudký vzrůst ekonomiky Japonska. Jeho učení a teze jsou dodnes velice uznávané a ceněné. Bývá považován za tvůrce japonského hospodářského zázraku. Zemřel v noci ze 7. na 8. ledna v roce 1950 v Connecticutu ve Spojených státech amerických. Schumpeterovo rodné město Třešť jej hrdě považuje za svého nejvýznamnějšího a nejslavnějšího rodáka. V Třešti se již třikrát konal odborný seminář zaměřený na jeho dílo a život. Při příležitosti zatím posledního semináře přijal pozvání do města také prezident České republiky Václav Klaus, který odhalil pamětní desku na jeho rodném domě.

Je velice těžké zařadit tohoto ekonomického velikána do nějaké konkrétní země. Rádi bychom si ho přivlastnili my – Češi (narodil se na Moravě), ale své mládí trávil v Rakousku. Schumpeter patří k velké skupině na Moravě narozených Rakušanů, kam je zařazován například i Sigmund Freud, Gustav Mahler, K. Kautský a další. Svá poslední léta však prožil v Americe.

Dílo J. A. Schumpetera

Joseph Alois Schumpeter je autorem mnoha ekonomických publikací. V oblasti ekonomických, společenských a humanitních věd je trvale řazen mezi nejvýznamnější a nejuvlivnější autory dvacátého století. Mezi jeho hlavní díla patří:

- *Wesen und Hauptinhalt der theoretischen Nationalökonomie*

Do češtiny se tento titul často překládá jako *Podstata a obsah teoretické národní ekonomie*. Byla vydána již v březnu roku 1908 a Schumpeterovi bylo v té době pouhých 25 let. Toto dílo je vlastně Schumpeterovou doktorskou disertační prací.

- *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*

Jde o velice významné dílo z roku 1911, které bývá do češtiny překládáno jako *Teorie hospodářského vývoje* nebo *Teorie ekonomického vývoje*. Schumpeter zde rozvíjí svoji průkopnickou teorii podnikatele – inovátora. Je tu podáno dynamické vysvětlení podnikání a podnikatelského zisku a zároveň i vysvětlení role podnikatele v tržním procesu.

Do ekonomického podvědomí se zapsal svým pojmem inovace, o kterém pojednává právě v tomto díle.

- *Business Cycles: A theoretical, historical and statistical analysis of the Capitalist process*

Jednalo se o dvojsvazkové dílo s českým názvem *Hospodářské cykly* z roku 1939, kde rozpracoval nekonvenční pojetí hospodářských cyklů jako postupujících inovačních vln.

- *History of Economic Analysis*

Historie ekonomické analýzy byla vydána až po Schumpeterově smrti v roce 1954. Jedná se o monumentální dílo. V této encyklopedii se objevily některé velice výstřední Schumpeterovy myšlenky. Například zde byl názor, že největším ekonomem 18. století není Adam Smith ale francouzský politik a ekonom A. R. J. Turgot. Také zde kritizoval J. M. Keynese i D. Ricarda za jejich používání vysoce abstraktních modelů, které zjednodušují ekonomickou realitu.

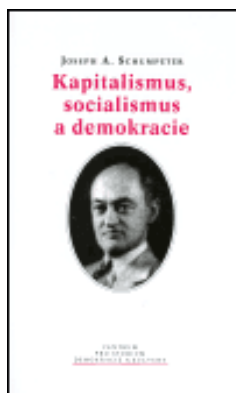
- *Ten Great Economists: From Marx to Keynes*

Kniha *Deset velkých ekonomů* s podtitulkem *Od Marxe ke Keynesovi* je sborníkem z roku 1951.

- *Capitalism, Socialism and Democracy*

Za Schumpeterovo nejvýznamnější dílo bývá považována kniha s názvem *Kapitalismus, socialismus a demokracie* z roku 1942, která mu zajistila světovou proslulost. Vyšla v angličtině v době druhé světové války. Na počátku se kniha tváří, že podporuje socialismus, ale byla to pouze záminka, aby si ji přečetli i vyznavači socialismu. Schumpeter se domníval, že pokud by v ní otevřeně projevoval chválu kapitalismu, přečetli by si ji pouze kapitalisté. Schumpeter se zde shoduje s Marxem o zániku kapitalismu, ale už zmiňuje jiné důvody než Marx. Podle Schumpetera bude kapitalismus nahrazen nějakou formou socialismu a stane se to v klidu, bez revolucí. Jde o pozoruhodnou analýzu vztahu kapitalismu a socialismu, která neotřelým způsobem hledá a identifikuje jejich problematická místa. Vykreslil zde své představy o konci kapitalismu z rukou intelektuálů. Přestože je považována za jednu z klíčových prací společenských věd dvacátého století, někteří ekonomové na ni mají rozporuplné názory. Například podle slov prezidenta České republiky a ekonoma Václava Klause podlehl Schumpeter dobové atmosféře a byl ovlivněn tehdy dominantním názorem na úlohu velkých koncernů a monopolů. Ve svém projevu na konferenci v Schumpeterově rodném městě Třešti přímo uvedl:

„Rozvíjí v ní svou vizi zániku kapitalismu, kdy se tržní ekonomika postupně promění v plánovitý systém. To bylo v té době módní téma.“ (Klaus Václav, konference *Neo-Schumpeterian Economy: an Agenda for the 21st Century*, [on-line]).

Kniha *Kapitalismus, socialismus a demokracie* je dodnes velice populární. Dočkala se mnoha dalších vydání nejen v anglickém jazyce. U nás byla naposledy vydána v roce 2004 Centrem pro studium demokracie a kultury (CDK) s překladem Jiřího Otrockého.

- *The Nature and Essence of Theoretical Economics*, 1908
- *Economic Doctrine and Method: An historical sketch*, 1914
- *Epochen der Dogmen- und Methodengeschichte*, 1914
- *Vergangenheit und Zukunft der Sozialwissenschaft*, 1915
- *The Crisis of the Tax State*, 1918
- *Das deutsche Finanzproblem*, 1928
- *Rudimentary Mathematics for Economists and Statisticians*, 1946
- *Imperialism and Social Classes*, 1951
- *Essays on Economic Topics*, 1951
- *Economics and Sociology of Capitalism*, 1991

Myšlenky a názory J. A. Schumpetera

Joseph Alois Schumpeter byl podle mnohých ekonomů jedním z největších ekonomů první poloviny dvacátého století. O titul světové jedničky s ním tehdy mohl soutěžit jen John Maynard Keynes. Václav Klaus pro hodnocení osobnosti J. A. Schumpetera použil slova nekonvenčnost, originalita a provokativnost. Nelze jej přímo zařadit do určité ekonomické školy. Dlouhá léta žil v Rakousku a studoval univerzitu ve Vídni, kde jej velice ovlivnil jeho učitel Eugen von Böhm-Bawerk, představitel rakouské školy. Byl vychováván v její tradici a svého učitele si vážil. Proto si k rakouské škole vytvořil určitý vztah. V některých názorech se s touto školou shodoval, jiné byly ale naprosto odlišné. Proto jej do ní nemůžeme úplně zařadit. Konkrétně měl odlišné názory na použití matematiky v ekonomii a perspektivy kapitalismu. Robert Holman vyjádřil Schumpeterův vztah k rakouské škole těmito slovy:

„Nesdílel averzi žáků rakouské školy k matematizaci ekonomie ani k tzv. scientismu (používání metod přírodních věd v ekonomii). Používání kvantitativních metod považoval za přirozené a pro rozvoj ekonomické vědy nepostradatelné. Slavný methodenstreit - spor o metodu mezi rakouskou školou a německou historickou školou - nazval dětinským "bojem s větrnými mlýny", ve kterém každá z obou stran zbytečně jednostranně favorizovala jednu metodu proti druhé ("rakušané" deduktivní metodu a představitelé německé školy empiricko-historickou metodu), ačkoli podle Schumpetera se obě metody vzájemně nevylučují, nýbrž se nezbytně doplňují.“ (Holman Robert, seminář J. A. Schumpeter - ekonom a politik demokracie, [on-line]).

Na druhé straně zase Schumpeter rakouskou školu v mnohém ovlivnil a svým dílem obohatil. Ani on sám nikdy neinspiroval vznik žádné ekonomické školy. Obdivoval používání matematiky v ekonomii, ale sám tímto směrem nešel. Přestože byl v letech 1940 – 1941 prezidentem ekonometrické společnosti, sám matematikem nikdy nebyl. Schumpeter se v některých názorech shodoval i s Johnem Maynerdem Keynesem, přesto keynesiánství odmítal. Stejný názor měli především na postavení monetárních institucí v ekonomice. Schumpeter říkal, že je pro podnikatele potřebný vyvinutý finanční systém, který bude poskytovat úvěry a pomůže podnikatelům splnit jejich vize a sny. Václav Klaus o Schumpeterovi řekl, že byl vždy svůj a právě díky tomu se stal takovým velikánem.

Do ekonomie se J. A. Schumpeter zapsal díky svému pojetí podnikatele – inovátora a s inovacemi souvisejícími hospodářskými cykly. Vytvořil mnohé myšlenky a teze, které i dnes mohou být platné. Často je nazýván kapitalistickým teoretikem, ale ani tím nebyl v pravém slova smyslu. On nebyl pouhým ekonomem. Měl mnoho vědomostí i z jiných disciplín. Rozuměl ekonomické teorii, ekonomické historii, dějinám ekonomických doktrín, empirické (statisticko-ekonometrické) analýze, sociologii, sociální psychologii i právům. Tyto všechny poznatky se pak snažil scelit dohromady. Vytvořil velice široké pojetí ekonomie,

kde se uplatnily i tyto ostatní obory. Zároveň je známý pro tzv. Schumpeterovu větu. „*To, co odlišuje ekonoma od všech dalších lidí, kteří o ekonomických tématech přemýšlejí, kteří o nich mluví a kteří o nich píšou, je zvládnutí techniky, která se skládá ze tří složek, jimiž jsou historie, statistika a teorie. Tyto tři složky vytvářejí to, co se nazývá ekonomická analýza.*“ (J. A. Schumpeter). Podle Schumpeterova názoru není člověk skutečným ekonomem, pokud není schopen v sobě propojit všechny tyto tři složky. Je pro něj potřebné mít znalosti ve všech těchto oblastech. Ekonomické problémy se totiž mnohem lépe chápou v historickém kontextu. Ekonomie by měla být vědou empirickou. Nesmí se ale ani odtrhávat od reality. Znalost dat, čísel a trendů je v ekonomii velmi důležitá.

V názorovém vývoji byl Schumpeter ovlivněn (kromě svých učitelů z rakouské školy) především Leónem Walrasem a Karlem Marxem. Oba tito ekonomové mají naprosto odlišný pohled na ekonomiku a jejich intelektuální přínos do ekonomické vědy byl také velmi odlišný. „*Schumpeter sdílel Marxovu myšlenku, že ekonomický proces je součástí celkového společenského procesu. Zároveň ale souhlasil s velkými neoklasiky (Walrasem a Marshalllem), že ekonomická analýza začíná zkoumáním vztahů mezi rovnovážnými ekonomickými proměnnými.*“ (Holman Robert, seminář *J. A. Schumpeter - ekonom a politik demokracie*, [on-line]). Zároveň ale není zcela jasné, proč Schumpeter Walrasovo dílo tolik vyzdvihoval. Walrasova teorie rovnováhy byla založena na velice statickém pohledu. Schumpeter naopak prosazuje dynamickou a dlouhodobou analýzu ekonomických problémů, spojuje ekonomii s historií a sociologií. Joseph Alois Schumpeter byl zároveň ovlivněn i Karlem Marxem, ale opět tu jsou znát rozdíly mezi jejich názory. Liší se především v pohledu na kapitalismus. Karel Marx tvrdí, že kapitalisté jsou vlastně zbyteční, že dělníci si to uvědomí a začnou továrny řídit sami. Pro Marxe je kapitalista zbytečným a nenasytým žokem peněz. Naopak Schumpeter považuje kapitalistu za strůjce kapitalismu, za tvůrce ekonomického vývoje. Podnikatel, a tedy kapitalista, přichází s novými myšlenkami a tím posouvá hospodářství na vyšší úroveň produkce.

Pojetí Schumpeterova podnikatele

Do podvědomí ekonomické veřejnosti se Joseph Alois Schumpeter dostal svojí analýzou podnikatele a podnikatelského zisku. Pokud si představíme zemi v 19. století, uvidíme pouze koňské povozy a vlaky, které slouží k dopravě nákladů i lidí. Vše se v klidu opakuje a na trzích nastává rovnováha. Rakouský ekonom Ludwig von Mises nazval tuto ekonomiku rovnoměrně rotujícím hospodářstvím. Náhle do této ekonomiky vstoupí „schumpeteriánský podnikatel“ vyrábějící automobily. Vše se rázem mění. Vpád nového výrobku je nejen technickou, ale především ekonomickou inovací. Tato inovace narušuje předchozí rovnováhu na trzích a tato inovace má tedy spíše destruktivní charakter. Není tím narušen pouze klid na trzích, ale ve společnosti samotné. Zdroje jsou přemísťovány (výroba dává přednost automobilům před vlaky a koňskými povozy), lidé ztrácí pracovní příležitosti, podniky krachují a některá odvětví mohou zažít i krizi. Tuto situaci nazval Schumpeter „tvořivou destrukcí“ (schöpferische Destruktion), protože později se tato ekonomika opět dostává do rovnováhy, tentokrát na vyšší úrovni produkce. Stává se opět rovnoměrnou a stabilní ekonomikou, pouze místo kočárů tam jezdí automobily. Touto svojí hlavní myšlenkou se odlišuje od Walrase. On říká, že ekonomika je dokonalou konkurencí, odklon od rovnováhy znamená pro podnikatele ztrátu, a tudíž ani sám podnikatel se od této rovnováhy nechce odchylovat. Podnikatel nic nemění a vše zůstává při starém. Podnikatel vlastně nemá v této ekonomice místo. Jsou zde jen výrobci, vyrábějící potřebné statky a služby. Proč Schumpeterova podnikatele napadlo vyrobit automobil? J. A. Schumpeter předpokládá, že podnikatel objeví mezeru na trhu. Koňské povozy jsou příliš pomalé a vlaky

potřebují koleje. Podnikatel proto hledá nějakou optimální variantu, která je rychlejší a zároveň flexibilnější. Tato mezera mu naznačuje, že pokud ji zaplní, může na ní dosáhnout velkých zisků. Podnikatel proto není poháněn nějakou geniální myšlenkou vynálezu, ale touhou zaplnit mezeru na trhu a vydělat. Pohonem je pro něj jeho budoucí podnikatelský zisk. Tento podnikatel není vynálezcem v pravém slova smyslu. Je spíše inovátorem toužícím po zisku. Bez této prvotní touhy by možná žádné vynálezy ani nevznikly, protože lidé obvykle vynalézají věci, které jsou pro někoho potřebné a užitečné. Ještě dnes dokážeme v této myšlence spatřit logiku schumpeterovské inovace. Robert Holman vyjádřil Schumpeterovo pojetí inovace těmito slovy:

„V Schumpeterově pojetí jsou však inovace endogenní silou, kterou plodí sám kapitalistický systém. Nositeli inovací jsou podnikatelé, kteří mají proto v ekonomickém systému velmi důležitou funkci. Dalo by se dokonce říci, že podnikatelé jsou v kapitalismu hybnou silou ekonomického pokroku.“ (Holman Robert, seminář J. A. Schumpeter - ekonom a politik demokracie, [on-line]).

Pro Schumpetera je kapitalistou podnikatel – inovátor a pokud budou inovace pohánět hospodářství dopředu, jsou novátoři, a tedy kapitalisté, nepostradatelní. Tyto předpoklady nakonec přivedly Schumpetera k myšlence zániku kapitalismu. Říkal, že velké firmy nahradí ty malé. Stanou se nositeli těchto inovací. Inovační proces bude spíše technickou záležitostí, týmovou prací a brzy bude automatizován. Nebude zapotřebí podnikatele – inovátora a jeho touhy vykonat něco nového. Malí podnikatelé z ekonomiky vymizí a s nimi se ztratí i kapitalismus. Dnes ale uplynulo půl století od jeho myšlenek a kapitalismus stále přetrvává. Čas ukázal, že v našich moderních ekonomikách je stále místo pro malé podniky i živnostníky. Podnikatelé jdou zde důležitými články ve výrobním procesu. Malé a střední firmy jsou tu nadále a stále zůstávají průkopníky nových inovací. Příkladem Schumpeterova podnikatele může být Bill Gates, jehož vynálezy vznikly v malé firmě a až jejich úspěch z ní vybudoval dnešního giganta. Kapitalismu v dnešní době pomáhá také proces globalizace, který způsobuje, že i velké firmy se musí bránit rostoucí konkurenci z celého světa a konkurenceschopné mohou být firmy jen, pokud inovují a přicházejí na trh s novými myšlenkami.

V tomto schumpeterovském pojetí tedy nikdy nemůže existovat dokonalá konkurence. Ta neposkytuje prostor pro mezery na trhu. Všechny mezery na trhu jsou totiž v dokonalé konkurenci již zaplněny. Naopak velmi důležitou roli zde hraje monopol. Každá úspěšná inovace motivuje ostatní podnikatele, aby tuto inovaci imitovali. Pokud by jediný podnikatel přišel na trh s novinkou a docílil by tím zisku, ostatní by ji okamžitě zkopírovali. Začali by ji vyrábět všichni a obrovské zisky by se rozplynuly i mezi ostatní podnikatele. Naopak monopol je svou monopolní silou schopen alespoň na nějakou dobu zabránit plagiátorství. Tuto ochranu před imitováním monopolů umožňují také různá zákonná opatření, jako jsou patenty a autorská práva. Díky tomu si monopol zajistí po tuto dobu dostatečný přísun zisků. Bez toho by nebyly motivovány k inovacím a ty by ustaly. Tyto monopoly mají ale jen dočasný charakter. Později je i ostatním podnikům dovoleno nový produkt vyrábět a monopol tím ztrácí svoje bezkonkurenční postavení. Touha po dalších ziscích jej přinutí hledat nové mezery na trhu, pokračovat v inovacích a opět dosahovat obrovských zisků. To je podle Schumpetera podstata ekonomického vývoje kapitalismu. Keynesiánci předpokládají stagnující kapitalismus, kdy sklon k úsporám převýší podněty k investicím a investuje se stále méně. Investice je pak nutné podle keynesiánců stimulovat státními investicemi a poptávkovými podněty ze strany státu. Tento Schumpeterův přístup tyto vize odmítá. Naopak Joseph Alois Schumpeter ve své knize *Kapitalismus, socialismus a*

demokracie tvrdil, že kapitalismus jednoho dne z ekonomiky vymizí a bude nahrazen jinou společností s jiným ekonomickým uspořádáním.

Teorie hospodářských cyklů

Teorie o podnikatelských inovacích přivedla Schumpetera na myšlenky inovačních hospodářských cyklů. Podnikatelské inovace nejsou vytvářeny rovnoměrně v čase. Spíše naopak. Jsou velice nerovnoměrné a často vzniká mnoho nových věcí v jednom čase. Významné objevy, jako například automobil nebo počítač, s sebou přinášejí další navazující inovace. Vznikají podněty k zaplňování dalších mezer na trhu, o kterých se před tím nevědělo. Tyto inovace mají návazný nebo doplňující charakter. „*Některé inovace jsou tak průkopnické, že mohou otevřít dříve zcela netušené prostory pro celé další série inovací.*“ (Holman Robert, seminář J. A. Schumpeter - ekonom a politik demokracie, [on-line]). Inovace vyvolávají investiční optimismus a investiční vlny. Úspěšní inovátoři jsou napodobováni (imitováni) dalšími podnikateli. Pokud ale nový výrobek vyrábějí všichni, účinek z této inovace se ztratí. Zisky se začnou snižovat a podnikatelé přestanou tento produkt vyrábět. Investice se obracejí v desinvestice a způsobují krizi ekonomiky. Podle Schumpetera se ale jedná o tvořivou destrukci, protože ekonomika se po nějaké době opět dostane do rovnováhy ale na vyšší úrovni produktivity, než byla před změnami. Problémem této myšlenky je ale fakt, že inovační vlny nemají pravidelnou amplitudu a periodu. Jsou různě mocné, nepředvídatelné a jinak dlouhé, proto je každá z těchto vln jedinečná a neopakovatelná. Schumpeter navrhl model se čtyřmi hlavními cykly. Patřily sem Kondratěvovy dlouhé (54 let), Kuznětsovy (18 let), Juglarovy střední (9 let) a Kitchinovy krátké (okolo 4 roků) vlny. Schumpeter vycházel ve svých myšlenkách o hospodářských cyklech z názorů ruského ekonomy Nikolaje Dimitrijeviče Kondratěva. „*Schumpeter sám definoval tři Kondratěvovské (K) vlny - období uhlí a páry (1770-1840), období železnic a mechanizace výroby (1840-1890) a období elektřiny (1890-1940). Americký ekonom Foster později definoval navazující čtvrtou vlnu - období elektroniky a mikroelektroniky (1940-1990). Stávající K vlna se nejčastěji označuje jako období informačních a komunikačních technologií.*“ (Froulík Radek, Nová ekonomika a globální informační společnost, [on-line]).

Politologická teorie

Schumpeter ve své knize *Kapitalismus, socialismus a demokracie*, o které byla zmínka výše, představil svoji politologickou teorii o demokracii v ekonomice. Odmítá zde klasické a tradičně zažitě představy o vládě lidu. Tvrdí, že je tato představa nereálná a neudržitelná. Schumpeter se proto v této knize pokusil alespoň nastínit svoji vizi demokracie, která by odrážela společenskou realitu. Jeho vize demokracie je účinnou politickou metodou, která umožňuje realizovat politická předsevzetí, ale také zároveň garantuje občanům základní práva a svobody. „*Nesouhlasí s koncepcí, že demokracie je proces, ve kterém voliči určí veřejnou agendu, způsob jejího řešení a pověří určité politiky jejich správou. To považuje za nerealistické, protože voliči nedisponují dostatečnými znalostmi, jsou povrchní a mohou být ve značné míře manipulováni politiky, kteří agendu nastolují sami. To může úspěch konceptu „vlády lidu“ činit jak pochybným, tak i nežádoucím.*“ (Wikipedia, *The Free Encyclopedia* [online]). Schumpeter navrhuje, aby si lid volil své zástupce na délku volebního období. Tito volení reprezentanti budou vykonávat činnosti, které by měly přispívat ke spokojenosti jejich voličů. Ostatní lidé (podle Schumpetera „nechápací masa“) by jim do těchto činností neměli zasahovat. Občané jsou důležití pouze na konci volebního období, kdy vyjádří buď spokojenost se svými reprezentanty a zvolí je znovu, nebo nespokojenost a dají tím šanci konkurenčním politikům a politickým stranám. Demokracie je podle

Schumpetera mechanismem soutěže mezi vůdci jednotlivých politických stran podobným nabídkce zboží na trhu.

Použitá literatura:

- [1] *Froulík Radek, Nová ekonomika a globální informační společnost*, [on-line]. publikováno 04.05.2005. Posl. úpravy 19.02.2008, [cit. 2008-02-19]. URL: <http://interval.cz/clanky/nova-ekonomika-a-globalni-informacni-spolecnost/>
- [2] *Holman Robert, seminář J. A. Schumpeter - ekonom a politik demokracie*, [on-line]. Jihlava: 12.05.2000, publikováno 21.02.2002. Posl. úpravy 19.02.2008, [cit. 2008-02-19], URL: <http://cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=143&PHPSESSID=81606d0c094934716161342a0a7a3f5a>
- [3] *Klaus Václav, konference Neo-Schumpeterian Economy: an Agenda for the 21st Century*, [on-line]. Třešť: 27.06.2006. Posl. úpravy 19.02.2008, [cit. 2008-02-19]. URL: <http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=Xv0vJH7roGtA>
- [4] *Klaus Václav, konference J.A.Schumpeter – „ekonom a politik demokracie“*, Posl. úpravy 19.02.2008, [cit. 2008-02-19]. URL: http://www.vosji.cz/schumpeter_2000/referaty/klaus.htm
- [5] Sojka, M. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: VŠE, 1991. ISBN: 80-7079-937-4
- [6] *The history of economic thought websites* [on-line]. Posl. úpravy 19.02.2008, [cit. 2008-02-19]. URL: <http://cepa.newschool.edu/het/profiles/schump.htm>
- [7] *The incise encyklopedia of economics* [on-line]. Posl. úpravy 19.02.2008, [cit. 2008-02-19]. URL: <http://www.econlib.org/library/Enc/bios/Schumpeter.html>
- [8] *Wikipedia, The Free Encyclopedia* [online]. San Diego: Wikipedia, The Free Encyclopedia. Posl. úpravy 19.02.2008, [cit. 2008-02-19]. URL: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/531488-schumpeter>

25. 03. 2008

Pavla Podzimková

3. ročník, K05476